

Dokument nr. 8:87

(2000-2001)

Forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om lovfesting av kommunale råd for funksjonshemmede innen utgangen av 2001

Til Stortinget

Bakgrunn

De overordnede mål i politikken for funksjonshemmede fremgår av en rekke stortingsmeldinger i tillegg til regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede 1990-1993 som ble videreført for perioden 1994-1997. Hovedprinsippene bygger på St.meld. nr. 23 (1977-1978). I denne meldingen ble det lagt vekt på at den enkelte funksjonshemmede skal kunne etablere den livssituasjon han/hun ville hatt i samfunnet dersom han ikke hadde hatt sin funksjonshemming, dvs. leve, arbeide og bo i sitt naturlige miljø side om side med andre mennesker.

St.meld. nr. 34 (1996-1997) var en gjennomgang av de mest omfattende tiltakene i regjeringens handlingsplaner. I tillegg ble gjennomføringen av FNs standardregler for like muligheter for funksjonshemmede omtalt. På bakgrunn av nye levekårsdata - innsamlet i planperioden - og FNs standardregler foreslo regjeringen satsingsområder for videreføring av handlingsplanene for perioden 1998-2001.

I St.meld. nr. 34 (1996-1997) defineres funksjonshemming som følger:

«Funksjonshemming er et misforhold mellom individets forutsetninger og miljøets krav til funksjon på områder som er vesentlige for etablering av selvstendighet og sosial tilværelse.»

De to handlingsplandokumentene har lagt til grunn fem hovedgrupper av funksjonshemmede:

- bevegelseshemmede,
- hørselshemmede,
- synshemmede,
- psykisk utviklingshemmede, og
- skjulte funksjonshemninger (for eksempel diabetes, psykiske problemer, hjerteproblemer, dysleksi, allergi).

I drøftingen av spørsmålet om hvordan samfunnet opplever funksjonshemmede er det viktig å understreke at for at funksjonshemmede skal oppnå full samfunnsmessig deltakelse og likestilling er det ikke bare fysisk tilrettelegging som er avgjørende, men også hva slags holdninger funksjonshemmede blir møtt med i nærmiljøet.

Funksjonshemmede stilles overfor mange utfordringer gjennom livsløpet. Tilrettelegging av tjenester og spesielle tiltak som kan bidra til å muliggjøre deltaking i mange av samfunnets sektorer er viktige deler av dette bildet. Det er ofte vanskelig å få samfunnet til å prioritere tiltak for funksjonshemmede og for familier med funksjonshemmede barn er det ofte en utfordring å oppnå tjenester og støtte til å opprettholde den uformelle husholdningsorgen.

Utfordringen går også til politikere som skal utforme samfunnet slik at det blir tilgjengelig for funksjonshemmede. For at dette skal lykkes kreves det kunnskap og innsikt både hos politikere og kommunal, fylkeskommunal og statlig administrasjon. Det har vært en økende erkjennelse av viktigheten av å innhente denne typen kunnskap gjennom samarbeid med de funksjonshemmedes organisasjoner. Brukermedvirkning har vært fremholdt som et viktig satsingsområde gjennom handlingsplaner og stortingsmeldinger.

Gjennom behandlingen av de nevnte handlingsplaner og stortingsmeldinger er det etablert en rekke tiltak, overføringer og ordninger som bl.a. funksjonshemmede og funksjonshemmedes organisasjoner skal forholde seg til. Det er innført øremerkede midler til styrking av avlastningstiltak i kommunene, stimuleringsstilskudd til brukerstyrte personlige assistenter samt en rekke mer direkte tiltak rettet mot brukerne.

Det kan ofte være vanskelig for den enkelte bruker - og for funksjonshemmedes organisasjoner - å beholde oversikten over eksisterende ordninger og muligheter for hjelp og støttetiltak som foreligger.

Allerede i St.meld. nr. 34 (1996-1997) mente departementet at det var viktig å øke forståelsen for at råd for funksjonshemmede kan være en god arbeidsform for å bedre forholdene for funksjonshemmede. I Innst. S. nr. 114 (1997-1998) uttalte sosialkomiteen følgende:

«Som et virkemiddel for å øke innflytelse, og som et verktøy i det kommunale arbeidet, mener komiteen det er ønskelig å opprette råd for funksjonshemmede i alle kommuner, evt. som interkommunale råd.»

Det har vist seg at de oppfordringer som har kommet fra Stortinget om å opprette kommunale råd for

funksjonshemmede i alle landets kommuner ikke er blitt fulgt opp.

I Dokument nr. 8:8 (1991-1992) fremmet representantene Magnar Sortåsløkken og Marie Lovise Widnes forslag om å be regjeringen fremme forslag om lovfesting av kommunale og fylkeskommunale råd for funksjonshemmede. I Innst. S. nr. 106 (1991-1992) viser komiteens flertall til at regjeringen er i ferd med å fremme forslag til ny kommunelov og ber om at forslaget blir vurdert i sammenheng med den nye organisasjonsmodellen i kommunesektoren. Forslaget ble oversendt regjeringen.

Under halvparten av norske kommuner har i dag denne typen kommunale råd. Kommunale råd for funksjonshemmede vil være en meget viktig faktor for å kunne få til en økt brukervedvirkning innenfor dette feltet. Det skulle være en selvfølge at en tar dem saken gjelder med på råd. Det er viktig at brukerne av de forskjellige typer tjenester er med i hele prosessen som til slutt fører frem til en avgjørelse.

Kvalitet og kvantitet på ulike tjenester og andre rammebetingelser som er viktige for funksjonshemmedes levevilkår og livskvalitet varierer i stor grad, avhengig av hvilken kommune man bor i. Like muligheter for brukervedvirkning gjennom kommunale råd vil kunne bidra til å jevne ut urimelige forskjeller. Slik dagens system fungerer, der det er opp til den enkelte kommune om en ønsker å opprette slike råd eller ikke, er det oppstått en situasjon der det er den enkeltes bostedsadresse som er avgjørende for hvorvidt en har et system med en optimal brukervedvirkning eller ikke.

Dette vil kunne føre til store forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder hvor godt de forskjellige tilbud er tilrettelagt for funksjonshemmede. Vi har i dag lovfestede eldreråd i kommunene, men ikke råd for funksjonshemmede. Det er, etter forslagsstillerens mening, ingen prinsipielle forskjeller på funksjon/oppgaver til de to nevnte typer råd. I begge tilfeller er det viktig å få til økt brukervedvirkning for store grupper mennesker, og det skulle da tilsi samme status for slike råd.

Ifølge NIBR-notat 1996-132 «Tilgjengelighet for funksjonshemmede i uteområder. Hvordan blir behovene ivare tatt i kommunale planprosesser» har man kommet frem til blant annet disse fakta:

- Det er stor variasjon i hvordan kommunene ivaretar funksjonshemmedes interesser i kommunal planlegging.
- Det er store forskjeller mellom kommunene med hensyn til i hvilken grad funksjonshemmede medvirker i planleggingen. Når de først deltar kommer de ofte inn på et sent stadium i planprosessen.

- Få kommuner har en strategi for hvordan funksjonshemmedes behov og interesser skal ivaretas i planprosessen.
- 46 pst. av kommunene hadde opprettet kommunale råd.

Selv om mange år er gått siden dette notatet ble fremlagt, har situasjonen ikke endret seg nevneverdig på en rekke felt. Skal en gjøre alvor av å sørge for en best mulig brukervedvirkning er det nødvendig å lovfeste kommunale råd for funksjonshemmede i kommunene. Norges Handikapforbund har vist til følgende viktige argumenter for økt brukervedvirkning:

- Dårlige løsninger, med behov for utbedringer i et-tertids, blir ofte resultatet når hensynet til funksjonshemmede glemmes i utrednings- og planarbeidet.
- Ingen politiker, saksbehandler eller fagperson kan ha all nødvendig kunnskap om hindringer funksjonshemmede møter og hvordan hindringer fjernes.
- Funksjonshemmede har samme rett til barnehage, skole, fritidstilbud, utdanning, og arbeid som andre. Han/hun skal kunne velge sin bolig og ferdes i nærmiljøet på lik linje med ikke funksjonshemmede.
- Skal rettighetene bli realitet kreves god og helhetlig planlegging, i tett samarbeid med brukerne, på tvers av sektorgrenser og ansvarsområder.
- Ansvar for likestilling for funksjonshemmede begrenser seg ikke til helse- og sosialområdet, men angår alle områder i forvaltningen.

Ved å lovfeste kommunale råd for funksjonshemmede vil en kunne fange opp noen av de skjevhetene som finnes i kommunene imellom nå det gjelder brukervedvirkning. Det er viktig at forholdene legges godt til rette for funksjonshemmede i alle kommuner slik at de kan delta i samfunnets forskjellige funksjoner sammen med funksjonsfriske. Sett i dette lys vil kommunale råd for funksjonshemmede være en god og nyttig bidragsyter til den offentlige planprosessen og senere gjennomføring.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om lovfesting av kommunale råd for funksjonshemmede innen utgangen av 2001.